АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА

УДК [349.41/.42:349.6]:346.7
DOI https://doi.org/10.51989/NUL.2026.4.31

ЕКОНОМІЧНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ У МЕХАНІЗМІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОБІЗНЕСУ

Корнієнко Ганна Сергіївна,
orcid.org/0000-0002-7062-1027
доктор юридичних наук, професор,
доцент кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

Шульга Михайло Васильович,
orcid.org/0000-0001-6449-284X
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
професор кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

У статті досліджуються правові засади економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення в контексті забезпечення сталого розвитку агробізнесу. З позицій історичного розвитку висвітлено правові передумови формування принципу ефективного землекористування, сучасні наукові підходи до проблеми відтворення родючості ґрунтів та негативні наслідки надмірної розораності земель. Розглянуто правову природу консервації деградованих, малопродуктивних і техногенно забруднених земель, правила та порядок її виконання, особливості економічного стимулювання суб'єктів господарювання, які здійснюють землеохоронні заходи.

Обґрунтовано, що нормативна база економічного стимулювання охорони земель має розглядатися не лише як інститут земельного права, а й як важливий елемент механізму правового забезпечення функціонування агробізнесу, оскільки якісний стан земельних ресурсів безпосередньо впливає на ефективність господарської діяльності, конкурентоспроможність суб'єктів агробізнесу та продовольчу безпеку держави. Встановлено, що чинне законодавство формує систему правових стимулів і обмежень, спрямованих на поєднання приватних інтересів землевласників і землекористувачів із публічним інтересом суспільства у збереженні земельного фонду та відтворенні родючості ґрунтів.

Зроблено висновок про необхідність подальшого вдосконалення правового механізму економічного стимулювання охорони земель як одного з пріоритетних напрямів законодавчої діяльності у сфері агробізнесу в умовах євроінтеграції, втілення принципів його сталого розвитку та повоєнного відновлення України.

Висловлено думку, що сучасне ведення агробізнесу як одного з надважливих чинників життєзабезпечення держави та суспільства неможливе без високотехнологічного, екологічно безпечного та економічно доцільного використання земель сільськогосподарського призначення, адже земля залишається основним засобом виробництва у сільському господарстві та ключовим ресурсом функціонування агробізнесу.

Водночас наголошено, що сучасна модель ведення агробізнесу потребує переосмислення традиційних підходів до використання земельних ресурсів. Орієнтація виключно на досягнення

короткострокового економічного ефекту часто супроводжується виснаженням ґрунтів, порушенням екологічно збалансованої структури земельних угідь та погіршенням їх якісного стану. З огляду на це особливого значення набуває формування ефективного правового механізму економічного стимулювання суб'єктів агробізнесу до здійснення землеохоронних заходів, відновлення родючості ґрунтів та консервації деградованих і малопродуктивних земель.

Підкреслено, що економічні стимули повинні розглядатися не лише як інструмент реалізації державної політики у сфері охорони земель, а й як складова правового забезпечення сталого розвитку агробізнесу, що поєднує приватні інтереси суб'єктів господарювання з публічними інтересами суспільства у збереженні земельного фонду України.

Ключові слова: *агробізнес, економічні стимули, гарантії земельних прав, консервація земель, охорона земель, раціональне використання земель.*

Korniyenko Ganna, Shulga Mykhaylo. Economic incentives for land conservation within the legal framework for agribusiness

This article examines the legal foundations for providing economic incentives for the rational use and protection of agricultural land in the context of ensuring the sustainable development of agribusiness. From the perspective of historical development, the article highlights the legal prerequisites for the formation of the principle of efficient land use, modern scientific approaches to the problem of restoring soil fertility, and the negative consequences of excessive plowing of land. The article examines the legal nature of the conservation of degraded, low-productivity, and industrially contaminated lands, the rules and procedures for its implementation, and the specifics of providing economic incentives to business entities that implement land conservation measures. It has been argued that the regulatory framework for providing economic incentives for land conservation should be viewed not only as an institution of land law but also as a key element of the legal mechanism ensuring the functioning of agribusiness, since the quality of land resources directly affects the efficiency of economic activity, the competitiveness of agribusiness entities, and the nation's food security. It has been established that current legislation forms a system of legal incentives and restrictions aimed at reconciling the private interests of landowners and land users with the public interest of society in preserving the land fund and restoring soil fertility.

It was concluded that there is a need to further improve the legal framework for providing economic incentives for land conservation as one of the priority areas of legislative activity in the agribusiness sector in the context of European integration, the implementation of the principles of sustainable development, and Ukraine's postwar recovery.

It has been argued that modern agribusiness—as one of the most critical factors in sustaining the state and society—cannot function without the high-tech, environmentally safe, and economically sound use of agricultural land, since land remains the primary means of production in agriculture and a key resource for the operation of agribusiness.

At the same time, it is emphasized that the modern model of agribusiness requires a rethinking of traditional approaches to the use of land resources. A focus solely on achieving short-term economic gains is often accompanied by soil depletion, disruption of the ecologically balanced structure of agricultural land, and a deterioration in its quality. In light of this, it is particularly important to establish an effective legal mechanism to provide economic incentives for agribusiness entities to implement soil conservation measures, restore soil fertility, and conserve degraded and low-productivity lands.

It is emphasized that economic incentives should be viewed not only as a tool for implementing state policy in the field of land conservation, but also as a component of the legal framework for the sustainable development of agribusiness, which reconciles the private interests of economic entities with the public interest in preserving Ukraine's land resources.

Key words: *agribusiness, economic incentives, land rights guarantees, land conservation, land protection, rational land use.*

Правові питання стосовно землекористування хвилювали людство ще з часів давніх цивілізацій. Історичні джерела свідчать, що в античній Європі, а саме в Давньому Римі, було розроблено важливі положення, зокрема, про поділ права на публічне і приватне, що стали підґрунтям римського права і які через віки не втратили значення. Наприклад, трактування давньоримськими правниками змісту пра-

ва власності, яке включає правомочності володіння, розпорядження і користування об'єктом даного права, і зараз не суперечить сучасному його розумінню.

Відомі досягнення давніх римлян і в економіко-правовій сфері. Зокрема, один з них, а саме Катон Старший, включив до тогочасної правової та господарської доктрини принцип раціонального землекористування, створивши правове підґрунтя для докорінних змін у ставленні до землі. Саме Катон, поєднавши правове регулювання з економічною доцільністю, довів, що прибутковість землі безпосередньо залежить від якості її обробітку: чим ефективніше господарювання, тим вищий економічний результат, в той час як недбале використання землі призводить до збитків. Отже, як справедливо зазначено в авторитетному підручнику [1], «мова йде про класичний аграрний принцип римлян, який фактично віддзеркалював ранню економічну доктрину ефективного землекористування. Цей закон, будучи правилом більш загального економічного принципу, який в аграрній сфері означає обмеження природної родючості через необхідність раціонального землекористування, зумовлює потребу у відновлені його стану» [1, с. 320]. Більш як тисячолітній досвід створення правового поля для розумного використання земель доводить правильність підходу давньоримської юриспруденції і помилковість розширення його задля надання пріоритетності інтенсифікації в усіх аграрних галузях, зокрема і в землеробстві, нормотворцями XX-го століття. І лише зараз, на початку XXI століття, як ніколи, стала очевидною потреба у встановленні на законодавчому рівні обмеження надмірної експлуатації землі, закріплення обов'язку дбайливого до неї ставлення та збереження її родючості. Так, сучасні дослідники питань землекористування та аграрного виробництва стверджують, що при кожному рівновеликому нарощуванні сукупності чинників у міру наближення їх до оптимального рівня виявляється тенденція послідовного зменшення надбавок урожаю [2, с. 49]. При цьому виявлено таку майже закономірність: застосування ґрунтознавчих технологій, поліпшуючи умови росту рослин, не призводить до безперервного збільшення урожаю. Тож, на даному історичному етапі, коли під негативним впливом техногенних та природних чинників землі сільськогосподарського призначення відчутно скорочуються, питання родючості землі, як убачається, не тільки надскладне, а й надважливе. Його вирішення можливе лише з позицій не надприбутків, а, згідно з давньоримським принципом раціонального використання землі, економічно розумного, екологічно дбайливого ставлення до природного ресурсу, від якого залежить існування людини і суспільства.

У нашій країні в основі сучасної сільськогосподарської доктрини лежить інший принцип – закон прогресивного зростання продуктивності землеробства. Проте його ефективність викликає обґрунтовані сумніви, адже такі життєво важливі проблеми, як забезпечення якісним харчуванням населення, продовольча безпека ще далекі від вирішення. Водночас у розвинених країнах природні закони, про які тут йдеться, грамотно використовуються і стають гарним інструментом успішного господарювання на землі. Небезпідставність наших сумнівів посилюється висновками спеціалістів, які стверджують, що закон прогресивного зростання продуктивності призвів лише до енергозбитковості технологій у землеробстві [2, с. 49]. Головне завдання вони вбачають у тому, щоб не допустити зниження ефективності та потенційної родючості ґрунтів, коли просте відновлення родючості змінюється спадною родючістю і проявляються деградаційні та ерозійні процеси.

У Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 січня 2022 року № 70-р. конкретизується, що рівень розораності сільськогосподарських земель, які мають найбільшу питому вагу (близько 70%), досягає в середньому 54%, а у деяких областях 70% і більше [3]. В умовах надмірного розорання площі ріллі за рахунок, в тому числі схилових земель, порушується екологічно збалансоване співвідношення земельних угідь: ріллі, природних кормових угідь, лісів та водойм. Внаслідок цього земельні ресурси швидко деградують, забруднюються та ви-

снажуються. Особливо загрозливою є прогресуюча деградація та спад родючості ґрунтів – основи біосфери і сільськогосподарського виробництва. Цілком очевидно, що зниження родючості території країни шляхом вилучення орнонепридатних (деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених) земель, площа яких, за експертними оцінками, перевищує 6,5 млн гектарів, з інтенсивного обробітку потребує якнайшвидшого реагування.

Наразі ця проблема може бути вирішена у правовому полі. Так, Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV «Про охорону земель» пов'язує відновлення якісного стану земель, їх поліпшення з реалізацією такого землеохоронного заходу, який має назву «консервація земель» [4]. Відповідно до ст. 172 ЗК України, консервація земель здійснюється шляхом припинення чи обмеження їх господарського використання на визначений термін та залуження, заліснення або ренатуралізації [5]. Зазначимо, що названа норма містить імперативні, тобто обов'язкові до виконання положення. Достатньо відмітити, що закон забороняє передачу у власність і надання в користування земель державної та комунальної власності, щодо яких прийнято рішення про їх консервацію, для цілей не пов'язаних із такою консервацію. Окрім того, на уповноважені органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які розпоряджаються землями державної або комунальної власності, покладено обов'язок вживати заходів щодо здійснення консервації земельних ділянок. Нарешті, ст. 172 ЗК України підкреслює, що певні земельні ділянки, перелік яких наданий у ст. 51 Закону України «Про охорону земель», підлягають обов'язковій консервації. У складі такого переліку виокремлюються земельні ділянки, що використовуються з порушенням вимог щодо охорони земель від ерозії та зсувів, встановлених цим Законом, рілля, що має один із показників, який характеризує ґрунтові властивості і зумовлює необхідність консервації земель за природно-сільськогосподарськими зонами. Даний перелік визначений «Порядком консервації земель» та затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19.01.2022 р. № 35 [6]. До них відносяться: деградовані землі, малопродуктивні землі, що не мають степового, лучного, лісового рослинного покриву, господарське використання яких є екологічно небезпечним та економічно неефективним, а також техногенного забруднення земельні ділянки, на яких неможливо одержувати екологічно чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках є небезпечним для їхнього здоров'я; земельні ділянки, забруднені хімічними речовинами внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану і інші деградовані та малопродуктивні землі. Консервація земель здійснюється відповідно до робочого проєкту землеустрою. Коли йдеться про консервацію державних або комунальних земель, підставою для консервації виступає рішення органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, які згідно зі ст. 122 ЗК України наділені розпорядницькими повноваженнями. При цьому зазначимо, що названі органи закон зобов'язує вживати заходів щодо здійснення консервації земельних ділянок. Окрім того, вони можуть надавати в користування державним та комунальним сільськогосподарським підприємствам земельні ділянки, визначені ст. 51 Закону України «Про охорону земель», для проведення заходів щодо консервації таких земельних ділянок. Консервація окремих земель обмежена певними умовами. Ідеться про землі, які перебувають у заставі або користуванні. Закон вимагає обов'язкового погодження цього питання із заставодержателем та/або землекористувачем. Консервація щодо земель приватної власності здійснюється за заявою власника такої земельної ділянки. Натомість, слід мати на увазі, що рішення органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування про консервацію земель може прийматися не тільки за власною ініціативою (загальне правило), а й за поданням органів, які здійснюють державний контроль за використанням та охороною земель. Це стосується земель усіх форм власності.

Слід підкреслити, що держава здійснює економічне стимулювання заходів щодо охорони та використання земель і підвищення родючості ґрунтів землевласника-

ми та землекористувачами шляхом, у тому числі, звільнення цих осіб від плати за землю, за земельні ділянки, на яких виконуються заходи з консервації земель на період їх тимчасової консервації.

Зазначимо, що в основу економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель законодавцем покладено дію правових стимулів та обмежень у механізмі правового регулювання. Правові стимули, як фрагменти правової дійсності, за своїм функціональним призначенням відносяться до тих інститутів, які дозволяють оптимально вирішувати соціальні завдання. В юридичній літературі підкреслюється, що у процесі формування правила поведінки, спрямованого на задоволення публічних інтересів, які перебувають у сфері права, одночасно визначається і колом відповідних правових засобів, зокрема, правових стимулів, які мають забезпечувати реалізацію титульних інтересів. Проте для того, щоб правові стимули механізмів правового регулювання почали здійснювати вплив на суспільні відносини, необхідно, щоб вони не тільки були закріплені в нормі права, а і стали обов'язковими для виконання [7, с. 56]. Конкретні види правових стимулів, спрямованих на забезпечення раціонального використання та охорони земель, закріплені в ст. 205 ЗК України. Саме цією правововою нормою, дія якої спрямована на невизначене коло осіб, і задекларовано варіанти суспільно корисної поведінки носія земельних прав.

Слід зазначити, що аналіз положень ст. 205 ЗК України дає підстави стверджувати, що передбачені нею заходи економічного стимулювання варто розглядати не лише як окремий інститут земельного права, а й як важливий елемент правового забезпечення функціонування агробізнесу. Це зумовлено тим, що земля сільськогосподарського призначення є основним засобом виробництва у сфері агробізнесу, а її якісний стан безпосередньо впливає на економічну ефективність господарської діяльності, конкурентоспроможність суб'єктів агробізнесу та забезпечення продовольчої безпеки держави.

У сучасних умовах правове регулювання агробізнесу вже не може обмежуватися лише встановленням правил використання земельних ресурсів або визначенням правового статусу суб'єктів господарювання. Натомість воно має забезпечувати формування такого правового механізму, який поєднуватиме економічні інтереси суб'єктів агробізнесу із суспільною потребою у збереженні земель як унікального природного ресурсу та основного засобу сільськогосподарського виробництва. Саме тому економічне стимулювання використання земель слід розглядати як один із сучасних правових інструментів забезпечення сталого розвитку агробізнесу.

Особливість економічного стимулювання у цій сфері полягає в тому, що воно спрямоване не лише на компенсацію витрат землевласників і землекористувачів, пов'язаних із здійсненням землеохоронних заходів, а й на формування їх довгострокової економічної заінтересованості у збереженні та відтворенні родючості ґрунтів. Для суб'єктів агробізнесу такі заходи мають стратегічне значення, оскільки якісний стан земельних ресурсів визначає стабільність виробництва, рівень урожайності, економічну результативність господарської діяльності та інвестиційну привабливість аграрного сектору.

У цьому аспекті економічне стимулювання набуває подвійної правової природи. З одного боку, воно виступає засобом реалізації екологічної функції держави та забезпечення виконання вимог земельного законодавства щодо охорони земель. З іншого боку, воно є важливим інструментом державної аграрної політики, у створенні сприятливих правових та економічних умов для розвитку агробізнесу, підвищення його конкурентоспроможності та забезпечення довгострокової ефективності використання земель сільськогосподарського призначення.

Враховуючи сучасні тенденції розвитку аграрного законодавства, євроінтеграційні процеси та реалізацію концепції сталого розвитку, правове забезпечення агробізнесу дедалі більше ґрунтується на поєднанні приватноправових і публічно-правових механізмів впливу. За таких умов економічне стимулювання охорони земель має розглядатися як складова комплексного механізму правового забезпечення агробізнесу, що підтримує баланс приватних інтересів суб'єктів господарювання та пу-

блічного інтересу суспільства у збереженні земельного фонду, підвищенні родючості ґрунтів і гарантуванні продовольчої безпеки України.

Підкреслимо, що закріплені законом правові стимули надають суб'єктам земельних правовідносин гарантовану державою можливість свободи дій конкретного землевласника чи землекористувача. Системний аналіз земельного законодавства свідчить, що правова норма, яка закріплює правовий стимул, передбачає обов'язково наявність відповідного обов'язку в кореспондованій їй нормі права – не перешкоджати особі в досягненні соціального блага, не порушувати надану особі можливість. У даному разі йдеться про правовий стимул як суб'єктивне право власника земельної ділянки чи землекористувача. Реалізуючи це право, уповноважена особа у відповідних правовідносинах може обирати конкретний варіант поведінки, або вимагати вчинення певних дій, або утримання від них чи звернутися за захистом свого права у разі його порушення. Наведені варіанти гарантуються державою.

Спеціальна форма економічного стимулювання стосується наслідків консервації деградованих, малопродуктивних, а також техногенно забруднених земель. Стаття 27 Закону України «Про охорону земель» передбачає в якості економічного стимулювання компенсування суб'єктам господарювання недоодержаної частки доходу внаслідок консервації названих земель. При цьому компенсація витрат, понесених землевласниками та землекористувачами на покращення екологічного стану земель та підвищення родючості ґрунтів, провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів відповідно до загальнодержавних і регіональних програм у галузі охорони земель. Ініціатива щодо економічного стимулювання землеохоронних заходів має виходити від носіїв земельних прав (землевласників і землекористувачів), які заінтересовані в компенсуванні недоодержаної частки доходу внаслідок консервації деградованих, малопродуктивних, а також техногенно забруднених земель, інших заходів з покращення економічного стану земель.

Підставою для розгляду питання про економічне стимулювання заходів щодо використання та охорони земель і підвищення родючості ґрунтів є заява землевласників і землекористувачів до тих органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування, які здійснюють регулювання у сфері охорони земель, за місцезнаходженням земельної ділянки. До заяви додається висновок центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, про покращення екологічного стану земель і підвищення родючості ґрунтів згідно з даними агрохімічного паспорта земельної ділянки.

Відносини з приводу економічного стимулювання суб'єктів землекористування (землевласників і землекористувачів) у сфері діяльності, пов'язаної з охороною земель, як і відносини щодо консервації земель, регулюються на договірній основі. Економічне стимулювання суб'єктів господарювання за діяльність, пов'язану з консервацією земель, здійснюється виключно внаслідок виконання умов договорів, які укладаються суб'єктами господарювання з органами Держгеокадастру. У договорах мають визначатися: території і площі земель, на які поширюється їх дія; зміст, склад обсяги, вартість, строки здійснення заходів, які повинні виконуватися; обов'язки сторін договору; порядок здійснення контролю за виконанням зобов'язань сторін; відповідальність за порушення зобов'язань, визначених у договорі; форс-мажорні обставини, що можуть вплинути на зміну, припинення або розірвання договору та інше.

Рішення про економічне стимулювання приймаються обласними управліннями Держгеокадастру за погодженням з відповідними держадміністраціями. У разі встановлення негативного впливу господарської діяльності на ландшафти застосовуються економічні санкції. При виявленні фактів погіршення природних властивостей земель землевласники та землекористувачі зобов'язані повернути матеріальні та фінансові ресурси, які вони отримали в порядку економічного стимулювання.

Як вище зазначено, консервація земель здійснюється відповідно до робочого проєкту землеустрою шляхом тимчасо-

вого припинення чи обмеження їх господарського використання на визначений термін та залуження, заліснення або натуралізації. Завершення процесу консервації зумовлює необхідність віднесення цього землеохоронного заходу до одного із різновидів – консервації-реабілітації або консервації-трансформації. Вивчення практики землевпорядкування свідчить, що в першому випадку земельна ділянка після відновлення її якісного стану знову залучається, повертається до сільськогосподарського виробництва і використовується як рілля.

Реалізація другого різновиду консервації земель передбачає можливість переведення відповідної земельної ділянки зі складу ріллі до іншого виду сільськогосподарських угідь, такого як сіножаті, пасовища, багаторічні насадження. Подібна трансформація може відбуватися шляхом зміни цільового призначення земельної ділянки сільськогосподарського призначення, яка в процесі консервації була, наприклад, заліснена, до категорії земель несільськогосподарського призначення. Якщо в результаті консервації-реабілітації відновлена земельна ділянка продовжує використовуватися у складі земель сільськогосподарського призначення як рілля, то консервація-трансформація деградованої ділянки може призвести до зміни її цільового призначення та переведення її до складу іншої категорії земель. Це означає, що, по-перше, при консервації-трансформації землі сільськогосподарського призначення можуть змінювати категорію на землі, наприклад, лісогосподарського призначення. Тобто, з одного боку, це позитивно впливає на стан розораності – вона зменшується, а з іншого – забезпечується заліснення земельної ділянки з переведенням її до категорії земель лісогосподарського призначення. Таку можливість підтримує і законодавець. Так, ч. 2 ст. 57 ЗК України встановлює, що фізичні та юридичні особи мають право на віднесення до земель лісогосподарського призначення земельних ділянок (у тому числі самозаліснених), що перебувають у їх власності і належать до усіх категорії земель (крім земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення), а також ведення на них лісового господарства.

Важливо підкреслити, що згідно з чинним законодавством зміна цільового призначення сільськогосподарських земель не обтяжена обов'язком власника чи землекористувача даними землями відшкодовувати втрати сільськогосподарського виробництва. Натомість слід мати на увазі, що Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» (ч. 3 ст. 3) [8] зобов'язує особу, яка ініціює зміну цільового призначення земель сільськогосподарського призначення з метою насадження лісу на площі понад 20 га (крім лісовідновлювальних робіт) або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах на площі 5 га і більше, належить до другої категорії планової діяльності, що може мати значний вплив на довкілля й підлягає оцінюванню такого впливу.

Чинне законодавство закріплює механізм, який дозволятиме «пригальмовувати» надмірне розширення площі ріллі, що призводить до порушення екологічно збалансованого співвідношення земельних угідь, та забезпечувати зниження рівня розораності територій країни шляхом вилучення орнонепридатних (деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених) земель з використанням механізму їх консервації.

Отже, проведене дослідження дає підстави для висновку, що економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель є одним із ключових елементів сучасного механізму правового забезпечення агробізнесу. Запровадження дієвих правових стимулів до здійснення землеохоронних заходів, консервації деградованих земель та підвищення родючості ґрунтів спрямоване не лише на досягнення екологічного ефекту, а й на забезпечення довгострокової економічної ефективності діяльності суб'єктів агробізнесу.

Правове регулювання економічного стимулювання у сфері охорони земель має ґрунтуватися на збалансованому поєднанні приватноправових і публічно-правових засобів впливу, забезпечуючи одночасно реалізацію економічних інтересів суб'єктів агробізнесу та виконання ними екологічних обов'язків щодо збереження земель як основного засобу сільськогосподарського виробництва.

У сучасних умовах євроінтеграції, реалізації принципів сталого розвитку держави, забезпечення продовольчої безпеки та повоєнного відновлення України вдосконалення правового механізму економічного стимулювання охорони земель повинно розглядатися як один із пріоритетних напрямів розвитку земельного законодавства у сфері агробізнесу. Саме такий підхід забезпечить формування правових передумов для ефективного функціонування агробізнесу, збереження природно-ресурсного потенціалу держави та підвищення конкурентоспроможності національного аграрного сектору економіки.

Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту використовувалися виключно для мовного редагування, перевірки граматики, перекладу або інших допоміжних завдань, без використання згенерованих ними об'єктів як результатів академічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Економічна теорія: Політекономія : підручник / за ред. В. Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 9-те вид., допов. Київ : Знання, 2014. 710 с.

2. Демченко О. До питання про об'єктивну реальність існування законів землеробства. *Підприємництво, господарство і право.* 1998. №10. С. 48–49.

3. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 січ. 2022 року № 70-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-2022-%D1%80#Text

4. Про охорону земель : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 962-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text

5. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовт. 2001 р., № 2768-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text

6. Про затвердження Порядку консервації земель: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 січ. 2022 р. № 35. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/35-2022-%D0%BF#Text

7. Красовська В. Т. Дія правових стимулів та обмежень в механізмі правового регулювання. *Часопис Київського університету права*. 2009. №. 1. С. 56.

8. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23 трав. 2017 р. № 2059-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text

Дата першого надходження статті до видання: 17.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 03.11.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)